

EXAMENSARBETE
Hösten 2005
Lärarytildningen

**En undersökning av
skolavslutning i kyrkan**

Författare
Belinda Thurban

Handledare
Sinikka Neuhaus

www.hkr.se

En undersökning av skolavslutning i kyrkan

Abstract

Med detta arbetet vill jag undersöka argumenten för och emot skolavslutning i kyrkan. Med hjälp av policydokument, rektorer, praxis och debattsidor lyfts argument fram och diskuteras. Svenska skolan och Svenska kyrkan har i många år haft starka band till varandra och många skolor har skolavslutning i kyrkan. I undersökningen framkom det att de som förespråkar skolavslutning i kyrkan menar att det är något mysigt, högtidligt och en tradition vi haft i många år. De som talar emot menar att man genom att ha skolavslutning i kyrkan utestänger elever från en dag som bör vara en gemensam högtidsdag.

Att en skolavslutning ska vara för alla, vara trevlig och högtidlig är den mening som delas av alla som talar om skolavslutning i kyrkan. Av undersökningen framkommer också att det är viktigt att varje skola själv får bestämma hur de ska ha sin skolavslutning det är inget som skall bestämmas av politiker.

Ämnesord: skolavslutning, skola, kyrka, tradition

INNEHÅLL

1. Inledning	5
1.1 Syfte	6
1.2 Problemprecisering.....	6
1.3 Metod och material.....	6
1.4 Tillvägagångssätt.....	7
1.5 Metodanalys	9
1.6 Definitioner	9
1.7 Disposition	9
2. Historisk bakgrund till kontakten mellan skolan och kyrkan	11
2.1 Kyrkan, staten och sekulariseringen.....	12
3. Argumenten för och emot skolavslutning i kyrkan	15
3.1 Skolverkets linje angående skolavslutning i kyrkan	15
3.2 Politikerns tankar för och emot skolavslutning i kyrkan	15
3.3 Tidningsdebatten för och emot skolavslutning i kyrkan	16
4. Intervjuer	20
4.1 Barn- och Utbildningsnämndens ordförande; Ann-Louise Krantz	20
4.2 Motion till kommunfullmäktige i Kristianstad.....	21
4.3 Rektor A	22
4.4 Rektor B	23
4.5 Rektor C	24
4.6 Rektor D	25
4.7 Rektor E.....	26
5. Vilka är argumenten för och emot skolavslutning i kyrkan?	27
6. Analys och diskussion	29
6.1 Sammanfattning	33
7. Avslutning	35
7.1 Förslag till vidare forskning	35
8. Källförteckning.....	36

Bilagor

1. Inledning

När jag var liten och gick på låg- och mellanstadiet hade vi alltid skolavslutning i kyrkan. Jag minns skolavslutningarna som mysiga och stämmingsfulla. Det som bidrog till att det verkligen kändes att det var slut på terminen var just att man var i en annan lokal än skolan. Prästen talade på avslutningarna men det som han sade har jag för länge sedan glömt.

Idag diskuteras det väldigt mycket inför varje terminsavslutning om man bör eller inte bör ha avslutning i Svenska kyrkan. Många är de argument som talar för att man ska ha avslutning i kyrkan, men det finns även många argument emot att man ska ha avslutning i kyrkan. Det argument som oftast lyfts fram för skolavslutning i kyrkan är att det är en tradition. De som talar emot skolavslutning i kyrkan lyfter fram att avslutning i kyrkan leder till utanförskap. De menar att vissa elever inte kan vara med i kyrkan och på så vis ställs utanför en dag som borde vara en gemensam högtidsdag.

En bidragande faktor till mitt val av uppsatsämne var att jag fann att det skrivits mycket lite om skolavslutning i kyrkan. Det har skrivits mycket om dop och bröllop i kyrkan och om kontakten mellan skolan och kyrkan, men inte om skolavslutning i kyrkan.

I läroplanen (Lpo 94, 2000) står det beskrivet att skolan ska förankra och förmedla de värden vårt samhälle bygger på. Detta ska man göra i överensstämmelse med den etik som förvaltas av kristen tradition och västerländsk humanism. Genom det fostras individen till rättskänsla, generositet, tolerans och ansvarstagande. I läroplanen står det också att ”undervisningen i skolan skall vara icke-konfessionell” (Lpo 94, 2000 s.1). Läroplanen ger inte något direkt besked om hur man ska ha skolavslutning utan trycker på att skolan ska vara en religionsfri plats. Det är upp till varje kommun att bestämma hur de vill ha sina skolavslutningar och det finns många varianter på hur skolor har avslutning. Många har avslutning i kyrkan men många skolor börjar också gå ifrån denna tradition och har istället avslutning till exempel utomhus. Att skolor har avslutning på många olika vis leder till att det finns många åsikter om var man ska ha avslutning. Det finns argument som talar både för och emot skolavslutning i kyrkan. I detta arbete kommer jag att presentera några av dessa argument som jag hoppas kan bidra till att läsaren själv kan bilda en egen uppfattning om skolavslutning i kyrkan.

1.1 Syfte

Syftet med denna uppsats är att se närmre på hur argumenten för och emot skolavslutning i kyrkan ser ut. Med hjälp av policydokument, rektorer, praxis och debattsidor lyfts argument fram och diskuteras. Syfte med uppsatsen är också att ge kunskap om skolavslutning i kyrkan så att läsaren själv kan bilda en egen uppfattning om skolavslutning i kyrkan.

1.2 Problemprecisering

Den övergripande frågan för detta arbete är; Vilka argument finns för och emot skolavslutning i kyrkan? För att kunna svara på den frågan har jag valt att även arbeta med några mindre underfrågor; Vad ligger bakom den starka kontakten som har funnits och finns mellan skolan och kyrkan? Vad har sagts i debatten om skolavslutning i kyrkan? Vad har Skolverket för åsikt om skolavslutning i kyrkan? Hur har frågan diskuterats politiskt? Vad säger rektorerna på några skolor om avslutning i kyrkan och hur har de skolorna avslutning? Vilken linje förs fram inom Kristianstad kommun om skolavslutning i kyrkan?

1.3 Metod och material

I detta arbete har jag valt att använda mig av olika källor för att bredda mitt undersökningsområde. Jag har använt mig av sekundärlitteratur som böcker och tidningsartiklar, Internet och intervjuer.

Tidningsartiklarna har bearbetats med hjälp av argumentationsanalys. Bergström och Boréus (2005) beskriver argumentationsanalys med att när man använder argumentationsanalys studerar man hur argument framförs för olika åsikter och fokuserar därmed vid innerbörden i texter. Med hjälp av argumentationsanalys kan man till exempel studera påståenden för och emot i en diskussion menar Bergström och Boréus. När jag bearbetat tidningsartiklarna till min undersökning har jag studerat och stakat ut argument för och emot skolavslutning i kyrkan med utgångspunkt ifrån argumentationsanalys. Genom att använda sig av argumentationsanalys, menar Bergström och Boréus, kan man ta fasta på hur texterna försöker att övertyga med hjälp av till exempel logik, moral och känsla. Även det har jag försökt att eftersträva vid min bearbetning av tidningsartiklarna. Jag har velat ta fram känslorna och vilka argument som är mest övertygande i tidningsartiklarna.

Intervjuerna i detta arbete är kvalitativa forskningsintervjuer. Kvale (1997 s. 13) menar att man genom att göra kvalitativ intervju; omsorgsfullt ställda frågor och lyssnande, erhåller

grundligt prövad kunskap. Kvale menar att intervjuer "kan fånga en mängd olika personers uppfattningar om ett ämne [...]" (Kvale s. 14). Kvale pekar på det jag har velat uppnå med mina intervjuer. Jag har varit ute efter att fånga olika tankar, åsikter och argument om skolavslutning i kyrkan. Ett annat syfte med intervjuerna har också varit att få en bild av hur och var ett antal skolor har sina avslutningar. De intervjufrågor jag valt att använda mig av är enligt Denscombe (2000) semistrukturerade intervjufrågor vilket innebär att de är öppna frågor där respondenten kan utveckla sina svar.

Intervjuerna är gjorda i Kristianstad kommun där den första intervjun var med Ann-Louise Krantz. Hon är Kristianstads kommuns ansikte utåt i skolfrågor eftersom hon är ordförande för Barn- och utbildningsnämnden. Jag har även intervjuat fem rektorer för att få en bild av deras åsikter om skolavslutning i kyrkan och hur deras skolor har avslutning. De skolor jag valt ut har alla varit F-5 skolor vilket innebär att de har elever i åldrarna 6-11 år. Mitt urval av skolor har skett på så vis att jag valt skolor med många elever med invandrarbakgrund och skolor med få elever med invandrarbakgrund. För att skydda rektorernas identitet har jag valt att kalla de Rektor A-E. Tre rektorer har jag träffat personligen medan två rektorer av tidsbrist istället har valt att svara på mina frågor via mail. De mailen finns som bilaga (bilaga 1). Jag har använt samma frågor till intervjuerna som jag skickat via mail.

Sekundärlitteratur användes för att finna den historiska bakgrunden mellan den Svenska kyrkan och svenska skolan. Bland annat har jag läst ett antal artiklar ur serien *Sveriges kyrkohistoria* och ett par artiklar ur serien *Årsböcker i svensk utbildningshistoria under 75 år*. Vidare har jag i arbetet arbetat mycket med Internet och dagstidningars debattsidor. De dagstidningar jag valt att arbeta med är *Dagens Nyheter*, *Borlänge Tidning*, *Svenska Dagbladet*, *GT/Expressen*, och *Göteborgs-Posten*. Informationen om dagstidningarna är hämtad ifrån Wikipedia (<http://sv.wikipedia.org> 060517) ett fritt uppslagsverk på Internet. För att du som läsare ska ha en bild av vilka dagstidningar jag valt att arbeta med kommer jag att kort presentera var och en av dem.

Dagens Nyheter är Sveriges största morgontidning med en upplaga på 360 000 tidningar på vardagarna (år 2003). Tidningen grundades 1864 och delas ut i hela landet men fokuserar på Stockholm.

Borlänge Tidning finns i Borlänge, Hedemora och Säter. Tidningen grundades 1885. Upplagan är 15 800 tidningar (år 2001).

Svenska Dagbladet grundades 1884. Tidningen delas ut till prenumeranter i Storstockholm och har en upplaga på 201 100 tidningar (år 2006).

GT/Expressen är en kvällstidning som grundades 1944. Tidningens upplaga är på vardagar 305 400 tidningar (år 2005).

Göteborgs-Posten ges ut i Göteborg med omnejd. Tidningen grundades 1813 och har en upplaga på 252 700 tidningar (år 2002).

1.4 Tillvägagångssätt

Intervjuerna skedde på respektive skola och var ca trettio minuter långa. Under intervjuerna användes ingen bandspelare utan istället skrevs stödord som senare användes för att återberätta intervjuerna i löpande text. Eftersom jag ej använde någon bandspelare under intervjuerna har jag skickat mina anteckningar från intervjuerna till de intervjuade för kontroll. Detta för att verkligen kunna vara säker på att jag hade förstått den intervjuade. Jag har fått svar från två stycken (bilaga 2). Frågorna till intervjuerna finns även som bilaga (bilaga 3). I arbetet redovisas intervjuerna genom att svaren på frågorna återberättas i löpande text.

Arbetet på Internet har varit inriktat på några olika ställen. Jag har varit inne på Skolverkets hemsida för att finna deras åsikt om skolavslutning i kyrkan. För att få fram en bild av vad politiker har för argument i frågan om skolavslutningens vara eller inte vara i kyrkan har jag utgått ifrån riksdagens hemsida och därifrån länkat mig vidare till riksdagspartiernas hemsidor. Med hjälp av Presstext och Mediaarkivet har jag funnit artiklar om skolavslutning i kyrkan. Efter att ha läst ett tusental artiklar ur många olika dagstidningar valde jag ut de tidningar där frågan om skolavslutning i kyrkan debatterats mest.

På dessa tidningars debattsidor har det skrivits metervis med insändare om skolavslutning i skolan. Eftersom jag i detta arbete inte har möjlighet att använda alla insändare har jag för detta arbete strävat efter att lyfta fram sådana insändare som är representativa för majoriteten av inlägg.

1.5 Metodanalys

När jag inför detta arbetet valde vilka metoder jag skulle använda mig av funderade jag på om jag skulle använda mig av enkäter eller intervjuer. Fördelen med intervju, enligt min åsikt, är att man har möjlighet att spinna vidare på den intervjuades svar och komma med följdfrågor. Genom intervjuer träffar man också personligen den person man använder som källa i sitt arbete och ser denna persons arbetsmiljö. Det gör att man kan bilda en uppfattning om var denna person har sina tankar ifrån. Nackdelen med intervjuer som metodval är att man oftast endast hinner intervju ett fåtal personer. Om jag i detta arbete hade valt att arbeta med enkäter istället för intervjuer hade jag kunnat fått svar från betydligt fler rektorer och på så vis kunnat bredda min undersökning. Jag ser fördelar med mitt val av att använda mig av intervjuer men ser också nackdelen att undersökningen inte får så stor bredd. Valet av enkätundersökning som metod hade kunnat ge mig mer bredd på min undersökning. På så vis hade jag kunnat få fler rektorers svar och kanske även kunnat arbeta med fler kommuner.

För att få bredd på min undersökning valde jag att använda mig av dagstidningars debattsidor där jag valde de tidningar där frågan om skolavslutning debatterats mest. Om jag gjort en annan avgränsning av dagstidningar och begränsat mig lokalt till Skåne eller valt en kommun där kyrkan är väldigt stark skulle resultatet av min undersökning kunnat visa sig bli annorlunda. När jag bearbetade tidningsartiklarna använde jag mig av argumentationsanalys, vilket innebar att jag sökte efter och stakade ut de argument för och emot skolavslutning i kyrkan som jag fann i artiklarna. Om jag valt att bearbeta artiklarna på ett annat sätt som till exempel genom innehållsanalys som Bergström och Boréus (2005) även beskriver i sin bok kunde jag funnit fler argument om skolavslutning i kyrkan. Genom att använda innehållsanalys och gå på kvantitet istället för att gå på djupet i artiklarna kunde jag hunnit med att bearbeta fler artiklar och på så vis funnit fler argument och inriktningar i frågan om skolavslutning i kyrkan. Fler argument och fler inriktningar kunde lett till ett annat resultat av undersökningen.

1.5 Definitioner

För att tydliggöra för läsaren vad jag i detta arbete menar med ordet tradition vill jag ge en liten förklaring. Tradition är enligt Reimers (1995 s. 28) en rit som ofta av deltagarna betraktas som tradition. Exempel på detta är dop, bröllop och skolavslutning i kyrkan. Traditioner är något som återkommer och som kan föras vidare i generationer. Tradition är något gemensamt som man kan prata om och diskutera i alla åldrar.

Vidare vill jag förklara vad jag menar med kyrka, skola och kontakten mellan kyrkan och skolan. Med kyrka menar jag i arbetet den Svenska kyrkan och skolan är den svenska skolan (tidigare svenska folkskolan). Kontakten mellan kyrkan och staten (indirekt skolan) kan man härleda så långt som tillbaka på Gustav Vasas tid. Då var staten och kyrkan ett tillsammans och bestämde tillsammans. År 2000 delade dock staten och kyrkan på sig och blev två skilda institutioner. Vilket gör att man idag inte längre kan kalla den svenska kyrkan för statskyrka.

1.6 Disposition

Arbetet inleds med en presentation av bakgrunden till varför kontakten mellan skolan och kyrkan är stark och har så varit i många år. Efter det presenteras Skolverkets åsikt om skolavslutning i kyrkan och hur frågan har diskuterats politiskt. Sedan kommer argumenten för och emot skolavslutning i kyrkan som funnits i svenska dagstidningar att presenteras. Efter det stycket följer ett stycke där argumenten ytterligare lyfts fram och klargörs. Intervjuerna presenteras därefter i löpande text och sist av allt avslutas arbetet med diskussion, sammanfattning och en avslutning.

2. Historisk bakgrund till kontakten mellan skolan och kyrkan

Tegborg berättar i *Sveriges kyrkohistoria 8* (Brohed 2005, s. 351) att Svenska kyrkan och den svenska folkskolan hade som gemensamma uppgift att fostra den unga generationen. Tillsammans hade de också Luthers katekes som lärobok. I skolan användes den i kristendomsundervisningen och i kyrkan i konfirmationsundervisningen. Att kyrkan och folkskolan kompletterade varandra och arbetade tillsammans finns beskrivet i många olika böcker. Selander (1986 s. 92) påpekar att skolan oftast låg i kyrkbyn och till och med ofta fanns inne i kyrkans lokaler. Detta gjorde att man betraktade kyrkan och skolan som en enhet. Skolan arbetade också efter kyrklig sed och tradition, man anknöt till kyrkoåret och dess högtider. Detta, påpekar Selander, bestod till långt fram i tiden och finns delvis alltjämt kvar idag.

I *Sveriges kyrkohistoria 7* (Bexell 2003, s 334) redogör Selander om varför folkskolan kom till. Han menar att ett viktigt skäl till att folkskolan kom till var för att alla barn inte fick läs- och skrivinläring hemma. Selander menar att kyrkan kom att kräva att barnen hade läskunskaper så att de skulle kunna undervisa barnen för att ge de rätt kristen tro.

Selander (1986, s. 12) pekar på att kyrkan under 1600-talet närmast var ansvarig för folkundervisningen i Sverige. De hade det yttersta ansvaret att se till att alla fick utbildning i kristendom. Innan folkskolan kom till undervisades barnen hemma och förhördes genom husförhör när prästen kom på besök. När en del barn föll utanför detta system, beskriver Selander, och därmed missade sin kristendomsundervisning skapade kyrkan folkskolan. 1822 gick en man vid namn Arrhén ut med budskapet att alla barn borde delta i folkskolans undervisning. Att utebli ansågs som ogudaktigt förhållande. Efter införandet av folkskolan tog lärarna över de mindre barnens kristendomsundervisning. Selander (s. 60) påpekar också att skolan inte endast skulle vara ett instrument för den kristna fostran utan också i samarbete med hemmen vara ett led i barnens moraliska fostran. Utgångspunkten för detta skulle vara Luthers lilla katekes. Denna fostran hade innan skolans intåg varit hemmets och kyrkans ansvar. Vidare berättar Selander att varje skoldag började och avslutades med bön och att man även sjöng minst en psalm om dagen i skolan. Detta gjorde att förutom gudstjänsten i kyrkan varje söndag fick barnen andaktsfostran i skolan. I slutet av terminen under examen sjöng

man också psalmer och hade bön. Under folkskolans första tid var det prästen som höll i examen men det togs sedan över av lärarna.

Selander (1986, s. 23) berättar att lärarna förberedde barnen för deras första nattvardsgång och gav de grunderna i kristendom. Men prästerna hade fortfarande det yttersta ansvaret för att barnen fick den kristendomsundervisning de skulle ha. Prästerna förhörde barnen före deras första nattvardsgång och även någon gång innan nattvardsgången för att se så att de fick den kunskap de behövde. Allteftersom folkskolan byggdes ut tog lärarna över all kristendomsundervisning av barnen. Husförhören av barnen lades ner och prästens nya roll blev istället att besöka skolorna så ofta som möjligt. Selander (1986, s. 24) skriver ”eftersom skolorna övertagit en stor del av hemmets kristna fostran, så ålades prästerna i KLF 1873 att ”utöva uppsikt” över kristendomsundervisningen i skolorna”.

Till en början hade kyrkan och skolan samma värderingar och samma mål berättar Selander (1986 s. 37). Skolan skulle arbeta för att ge eleverna läskunskaper och kristendomsundervisning. Men under mitten av 1800- talet började alltmer lärarna att söka sig en egen linje att arbeta efter. Skolan ville allt mer gå ifrån kyrkan och bli fri från beroendet av pastor och kyrklig institution. Även kyrkan började diskutera om folkskolan och kyrkan skulle dela på sig. Selander (s.95-96) menar att prästerna under andra hälften av 1800- talet började bli kritiska till skolan eftersom de ansåg att skolan hade gått ifrån sin uppgift att undervisa barnen i kristendom. De ansåg att skolan nu lade alldeles för mycket tid på läs- och matematik-kunskaper. Kyrkan och skolan kom allt mer att gå skilda vägar. Redan 1918 hade man tagit bort anvisningarna i läroplanen om att skolan skulle vara förberedande för konfirmationen. 1919 var skolan och kyrkan åtskilda och hade skilda uppdrag men jobbade fortfarande med att behålla kontakten men nu på ett annorlunda sätt. Skolans kristendomsundervisning tog nu upp de kristna högtiderna, det kristna kyrkoåret, och gudstjänsten inom den svenska kyrkan. Selander beskriver vidare att trots att kyrkan och skolan nu var åtskilda hade man fortfarande i skolan varje dag bön i början och i slutet av skoldagen och man sjöng fortfarande minst en psalm om dagen.

Tegborg diskuterar i *Sveriges kyrkohistoria 8* (Brohed 2005, s 352) att när kyrkan och skolan gick skilda vägar valde de båda att utveckla nya läroplaner. 1919 års läroplan i skolan innebar en radikal förändring för kristendomsundervisningen. Nu använde man bibeln i stället för katekesen som lärobok i kristendoms-kunskap. Tegborg påpekar också att även kyrkan gjorde

om sina läroplaner för konfirmationen. Kyrkan stämde av sin läroplan mot skolans för att kolla så att kyrkan och skolan inte helt gled ifrån varandra.

Den sista brytpunkten mellan Svenska kyrkan och svenska skolan som en enhet kom 1930, skriver Tegborg i *Sveriges kyrkohistoria 8* (Brohed 2005, s 352). Då överfördes folkskolan från den kyrkliga till den borgerliga kommunen. Men poängterar Tegborg, kontakten mellan skolan och kyrkan fortsatte vara stark bland annat för att man fortfarande läste om kyrkans högtider, om kyrkoåret och fortfarande sjöng psalmer och hade bön. Prästerna försökte fortfarande att så ofta som möjligt komma till skolan men hade nu en annan roll. Nu hade man gått över till att diskutera etik och livsfrågor med eleverna. Ett bevis för detta, menar Tegborg (s. 355), är att de som utarbetade material för kyrkans arbete med etik och livsfrågor även utarbetade material för skolan inom etik och livsfrågor.

2.1 Kyrkan, staten och sekulariseringen

Ända sedan 1500-talet på Gustav Vasas tid har kyrkan och staten haft en nära relation. Men redan på 1700-talet började kritiken av statskyrkosystemet komma. Under 1900-talet har frågan varit uppe i riksdagen till diskussion ett par gånger. Första gången var 1909 då man debatterade frågan men inte gjorde någon förändring. 1958 tillsatte regeringen en utredning som under tio år skulle kartlägga om vad den ändrade relationen mellan kyrkan och staten skulle innebära. Efter många turer mellan 1958 och 1979 valde man en ny inriktning. Istället för att koncentrera arbetet på relationen kyrka-stat tittade man nu på kyrkans organisation. Kyrkan skulle inte stifta kyrkolagar utan fick istället självständigt besluta i frågor om kyrkans lära, gudstjänster och gudstjänstböcker. Svenska kyrkans första centralstyrelse inrättades 1983. Efter ytterligare utredningar om hur vilken relation staten och kyrkan skulle ha kom de 1995 fram till att man skulle ändra relationen mellan kyrkan och staten. 1998 tog riksdagen det första beslutet att man skulle ändra grundlagen och därmed sära på kyrkan och staten. I juni 1999 antog kyrkomötet en ny kyrkoordning för Svenska kyrkan. Den 1 januari 2000 trädde förändringen i kraft och kyrkan och staten var nu två skilda institutioner. Nu kan inte längre Svenska kyrkan kallas för statskyrka. Men man kan inte tala om en total skilsmässa mellan kyrkan och staten. Fortfarande finns särskilda och starka relationer mellan staten och kyrkan även om de är förändrade.

I Kyrkoordningen från 1999 kan man läsa om hur kyrkan får upplåtas. En kyrka får upplåtas för andra ändamål än gudstjänst och kyrkliga handlingar om ”det kan antas att kyrkorummet

och dess inventarier kommer att behandlas med pietet och aktsamhet” (Kyrkordningen 1999 s. 169). Vidare står det att kyrkan inte får användas till sådant som kränker kyrkorummets helgd. Detta innebär att när man vistas i kyrkans lokaler bör man visa hänsyn och aktning mot kyrkan.

Selander (1986) menar att kyrkan långt tillbaka i tiden hade ett otroligt stort inflytande över människor och staten. Nästan alla gick i kyrkan varje söndag och man lyssnade på vad prästen sade. Kyrkan bestämde i skolan och stiftade lagar och hade en otrolig makt. Idag menar Selander är den bilden förändrad. Idag är staten och kyrkan delade, kyrkan har knappt någon makt och det är få människor som går i kyrkan på söndagar. Detta har lett till att man diskuterar om Sverige är sekulariserat eller inte. Att svara på det är enligt Reimers (1995 s.17) svårt. Den frågan kan besvaras med både ett ja och nej menar hon. Om man ser till människor idag är deras kontakter med kyrkan sporadiska och fragmentariska. De flesta går till kyrkan endast vid dop, konfirmation, bröllop eller begravning. Ett antal gör ett besök i kyrkan vid adventstid. Reimers (1995 s. 17) berättar om en undersökning som visar att 74 % 1983 hade ingen eller ganska liten samhörighet med kyrkan. Däremot påpekar Reimers (1995 s.18) om man går ut på stan och frågar folk om de är kristna eller inte får man ofta svaret att de är kristna fast de inte går i kyrkan. Om man ser till antalet som döps i Sverige vilket är drygt 80 % av invånarna och som därmed är upptagna i Svenska kyrkan gör även att Sverige bör anses som ett kristet land. Reimers menar att det därav är svårt att säga om Sverige är eller inte är ett sekulariserat land. I detta arbete finns även frågan med i bakhuvudet eftersom många som talar om skolavslutning i Svenska kyrkan pratar om att det är tradition att gå dit men att det inte handlar om något religiöst.

3. Argumenten för och emot skolavslutning i kyrkan

För att ta reda på argumenten för och emot skolavslutning i kyrkan användes Internet och dagstidningars debattsidor. I följande stycken beskrivs vad skolverket anser, vad politiker har för argument för och emot och vilka argument som kommer fram på dagstidningarnas debattsidor.

3.1 Skolverkets linje angående skolavslutning i kyrkan

Skolverket (www.skolverket.se 060417) skriver ”om skolavslutningen är obligatorisk för eleverna är det en del av utbildningen och därmed ställs samma krav på skolavslutningen som gäller för undervisning i skolan. Skolan bör därför utforma en skolavslutning så att varje elev kan delta och så att inte eleverna utsätts för ensidig påverkan för den ena eller den andra trosriktningen”.

Skolverket (www.skolverket.se 060417) anser att utgångspunkten för en skolavslutning ska vara att alla elever ska kunna delta i en skolavslutning. De menar att om skolavslutningen utformas så att tonvikten ligger på traditioner, högtidlighet och den gemensamma samvaron och inte på religiösa inslag kan skolavslutning i kyrkan anses vara godkänt. Skolverket påpekar att det är viktigt att skolorna meddelar elever och vårdnadshavare om hur skolavslutningen kommer att vara och vad den kommer att innehålla. Det finns möjlighet för den elev som absolut inte kan närvara vid en skolavslutning att bli befriad från denna menar Skolverket. Men det ska vara i undantagsfall.

Skolverket påpekar att det i läroplanen står att undervisningen i skolan ska vara icke-konfessionell. De menar att undervisningen skall vara saklig och allsidig och betonar att skolan måste utforma verksamheten så att varje elev kan delta.

3.2 Politikerns tankar för och emot skolavslutning i kyrkan

Genom att besöka Riksdagens hemsida (www.riksdagen.se) fick jag uppgifter om vad politiker har för argument för och emot skolavslutning i kyrkan. Bland annat lämnade Stenmark (c) och Carlsson (c) i juni 2005 in motionen *Skolavslutningar* (bilaga 4) till riksdagen. I motionen har de gett en motivering till varför vi inte bör förbjuda skolavslutningar i skolan. Bakgrunden till deras motion är att Skolverket uttalat att man ska stoppa religiösa inslag på skolavslutningar.

Stenmark och Carlsson (050628) menar att skolavslutning i en kyrka är ett naturligt inslag för många. De anser också att det är ett naturligt inslag i skolavslutningen att sjunga psalmer som *Den blomstertid nu kommer* eller *I denna ljuva sommartid*. Stenmark och Carlsson anser att det är fel att förbjuda en tradition man haft i många år. De menar att det är mycket märkligt att vi som bor i ett kristet land ska förbjuda eleverna skolavslutning i kyrkan. De anser att mycket av vårt arv och sätt att vara i Sverige härstammar från en kulturkristen bakgrund. De påpekar att vi lever i ett land med många religioner. Detta berikar vårt land men det får inte innebära att vi tar avstånd från den kristna religionen och de seder och bruk som den har fört och för med sig.

Rönngren (s) har på ledarsidan i *Västerbottens-Kuriren* (040430) kommenterat skolavslutning i kyrkan. Rönngren anser att det inte är okej att ha aktiviteter i en kyrka om det innebär att inte alla elever kan vara med. Hon menar att vi lever i ett månetiskt samhälle och att skolan måste arbeta utifrån det. Rönngren sitter i för- och grundskolenämnden i Västerbotten och deras budskap till skolorna var 2004 att de skulle se över på vilket sätt de använder kyrkolokaler och aktiviteter i Svenska kyrkan. Nämnden vill dock poängtera att det inte är något förbud mot att ha avslutning i kyrkan men inte heller ett klartecken mot att fortsätta som förut. Varje skola måste se över sina rutiner menar Rönngren. Hon menar att det är mycket allvarligt om skolan diskriminerar vissa grupper genom att utestänga dem från en del av skolarbetet. Detta kan bli konsekvensen om man använder kyrkorummet vid till exempel en skolavslutning.

3.3 Tidningsdebatten för och emot skolavslutning i kyrkan

På dagstidningarnas debattsidor framkom många olika argument både för och emot skolavslutning i kyrkan. Eftersom det har skrivits metervis i tidningarna om skolavslutning i kyrkan kommer det i detta arbetet endast presenteras ett axplock av alla insändare.

De tidningar jag valt att arbeta med är *Dagens Nyheter*, *Borlänge Tidning*, *Svenska Dagbladet*, *GT/Expressen*, och *Göteborgs-Posten*.

I *Göteborgs-Posten* (051214) kan man läsa Franssons tankar om skolavslutning i kyrkan. Hon anser att man inte kan hyra kyrkan och använda den som vilken lokal som helst. Hon menar att om man ska vara i kyrkan måste man iaktta särskild hänsyn. Eftersom alla barn ska kunna vara med på en skolavslutning bör man inte ha den i kyrkan anser hon. Hon menar däremot att

man istället kan vara i kyrkan till advent och ha en adventssamling. Då kan de elever som inte vill eller får vara i kyrkan ha någon annan aktivitet.

Bergman (*Göteborgs-Posten* 050617) anser att skolavslutning är bäst utan kyrkan. Hon vill uppmärksamma den vackra naturen att ha avslutning i. Hon menar att det är makalöst vackert och rörande att se barnen sjunga, spela och rektorn tala ute i naturen. Detta är inget man behöver ha kyrkan till betonar hon. Hon anser att man inte ska packa kyrkan på barnen utan menar att de som vill går dit själva.

I *Dagens nyheter* (050615) kan man läsa Karlssons tankar om skolavslutning i kyrkan. Han anser att man ska hålla isär lektionerna i religionskunskap och skolavslutning i kyrkan. Lektionerna i religionskunskap, menar han, är en saklig genomgång av trosåskådningar. Vid skolavslutningen är däremot risken minimal att den handlar om religion även om den sker i kristen kyrka. I stället är det en positiv upplevelse eftersom det för de flesta är en ovan miljö och programmets utformning skapar stämning och högtid som sällan upplevs i det vardagliga. Karlsson menar att det som sägs under avslutningen glöms snart bort medan känslan från avslutningen finns kvar länge. Han menar också att ett bidrag till stämningen är *Den blomstertid nu kommer*. Men sista av allt vill han betona att det bör vara frivilligt att gå på skolavslutningen.

Fredriksson skriver i *GT/Expressen* (050529) om att han anser att elever ska slippa smygkristningen. Han hänvisar till en undersökning som visar att tre av tio elever i årskurs nio vill förbjuda skolavslutningar i kyrkan. Fredriksson menar att eleverna bryr sig inte om var man har avslutning någonstans utan istället är det enda eleverna bryr sig om är att det snart är lov. De vill även att avslutningen ska vara så kort som möjligt. Fredriksson menar att lärare och rektorer i många år har smygkristnat eleverna. Han anser också att det är fel att se kyrkan som en samlingslokal som alla andra. Han menar att om man tänker så om en kyrka kan man ha ett rullande schema och även ha avslutning i andra religiösa lokaler som till exempel i moskén. Han betonar att det är fel att dela på avslutningen genom att låta de som inte vill vara i kyrkan vara kvar i skolan. Han påpekar att på det viset splittrar man eleverna en dag som borde vara deras gemensamma.

Fredriksson (*GT/Expressen* 050529) berömmar Uddevalla kommun för att de 1998 beslutade att skolavslutningarna inte fick innehålla någon form av bön eller predikan. Han menar att

detta vittnar om omsorg om eleverna. Fredriksson anser att kommunala skolor ska hålla sig undan kyrkor både till jul och vid sommartid.

Brandin som har skrivit en insändare i *Dagens Nyheter* (050414) anser att det skulle vara intressant att få igång en debatt om skolavslutning i kyrkan. Hon menar att de flesta inte är troende men godtar ändå denna tradition utan att ifrågasätta. Hon anser att om man som förälder vill att ens barn ska få i sig religion är det upp till de föräldrarna att ge sina barn den religionen. Brandin menar att en del kanske anser att religion är kultur men hon anser att ett besök i kyrkan är helt annan sak än ett teaterbesök. Hon betonar att hon tycker att det är fel att låta de elever som inte vill vara med i kyrkan att vara kvar i skolan. Då blir dessa elever utanför vilket inte är bra. Brandin påpekar också att det borde finnas alternativ till kyrkan. Brandin menar att en skolavslutning ska vara till för alla och att man istället för att vara i kyrkan kan vara i aulan eller ute på skolgården.

Söderlund (*Borlänge Tidning* 030417) anser att en kyrka som upplåter sitt helgade rum, sin personal till en samling där det är frivilligt att delta, och där inga krav på en viss bekännelse, tro eller tillhörighet krävs, inte är ett hot mot religionsfriheten. Han tycker istället att det är ett sätt att minska förtryck. Han anser att de föräldrar, lärare eller andliga ledare som fostrar sina barn så att de inte kan gå in i en annan lokal än deras egen trossamfund gör fel. En skolavslutning i kyrkan menar han handlar inte om religion utan är en öppen plats för alla att mötas på.

Lillis (*Borlänge Tidning* 030417) vill betona att hon trots att hon själv är ateist inte vill eller kommer att förbjuda sin son att gå i kyrkan på avslutningen. Hon säger sig försöka vara objektiv när hon pratar med sonen för att lära honom respekt för andra människor oavsett vilken religion de har. Hon menar att om man inte ens kan beträda en kyrka hur ska man då kunna lära ut respekt för andras religion. Hon betonar också att vad hon vet brukar det inte förmedlas något kristet budskap under skolavslutningarna.

Ingrid i Falun (*Borlänge Tidning* 030417) vill uppmärksamma läsaren på att allt blir väldigt slätstruket om man inte får fira eller behålla några traditioner. Hon anser att det är fel att några ska få bestämma om vi ska behålla en tradition eller inte. Hon själv minns sina egna avslutningar som högtidliga och fina. Ingrid vill också betona att vi är alla lika mycket värda och att vi borde kunna ha skolavslutning gemensamt.

Andersson (*Borlänge Tidning* 030417) tycker att det är bra att debatten om skolavslutning i kyrkan har uppkommit. Han påpekar att förr hade man alltid skolavslutning antingen i klassrummet eller i gymnastiksalen. Andersson menar att det är hemskt att ställa barn utanför en så lycklig dag som skolavslutning för att de inte kan eller får vara i kyrkan. Han menar att traditioner kan vara bra ibland men man ska inte ha kvar traditioner som ställer till besvär.

Edvardson skriver i *Svenska Dagbladet* (970610) att om skolavslutningar i kyrkan förbjuds stängs dörrarna till mycket av Sveriges kultur så som svensk litteratur, musik och konst. Hon menar att om man kastar en ursvensk tradition på soptippen leder till att mycket av den svenska kulturen kommer att bli obegriplig för kommande generationer. Edvardsson menar också att det kommer i alla fall att bli jämlikt mellan svenskfödda barn och invandrabarn om man inte har avslutning i kyrkan. Inget barn kommer att i framtiden ha någon tillgång till det svenska kulturarvet. Edvardsson funderar på hur det ska gå för de småskolor som inte har någon aula. Hon undrar hur det ska gå för de skolorna att ha avslutning ute när det svenska sommarvädret är som det är.

4. Intervjuer

Genom att intervjua Ann-Louise Krantz framkom en bild av vilken åsikt Kristianstad kommun har om skolavslutning i kyrkan. För att få fram vilka argument som finns för och emot skolavslutning i kyrkan på några skolor intervjuades fem rektorer. För att skydda rektorernas identitet är dessa kallade rektor A-E.

4.1 Barn- och Utbildningsnämndens ordförande; Ann-Louise Krantz

Ann-Louise Krantz (s) är Barn- och utbildningsnämndens ordförande i Kristianstad. Hon är Kristianstads kommuns ansikte utåt i skolfrågor. Hon har egen erfarenhet av arbete i skolan eftersom hon är utbildad lärare och jobbat både som lärare och som rektor. Intervjun ägde rum 060223.

Det Krantz först påpekar när vi träffas är att det i läroplanen står att vår skola i Sverige ska vila på kristen värdegrund. Men hon betonar också att det kanske inte just är skolavslutning i kyrkan som ska stå för den kristna värdegrunden. Däremot anser hon själv att det är en fin tradition att ha avslutning i kyrkan och att vi ska vara rädda om våra traditioner. Vi ska ha något att berätta för våra barn och barnbarn så som många föräldrar berättat för sina barn. Men samtidigt som vi ska ha våra traditioner kvar vill hon betona att vi ska respektera andras tro. Men detta menar hon kan man göra på många olika sätt bland annat genom att samtala med dem som har en annan tro och komma fram till olika lösningar gemensamt. Ofta går det att finna en lösning vilket hon själv upplevde som rektor.

Krantz tycker att kyrkan är en bra lokal. Hon påpekar att det finns skolor som inte har någon samlingslokal som kan ta hela skolan. Då är kyrkan ett bra alternativ som samlingsplats som tar många människor. När Krantz själv var rektor hade hon alltid skolavslutning i kyrkan. Hon berättar att under de åren hon var rektor hade hon många mångkulturella elever och det var mycket få av dem som inte fick eller ville följa med till kyrkan. Både majoriteten av föräldrar och elever såg det som en trevlig gemenskap. Krantz vill betona att det är just gemenskap det handlar om på en skolavslutning inte att man ska framföra något religiöst budskap. Hon menar att det är upp till varje skola att tillsammans med prästen utforma dennes roll under avslutningen. Många präster vill ge eleverna några ord med sig på vägen men då inte av det religiösa slaget utan ord som handlar om etik, moral och hänsyn.

Kristianstad kommun har inte någon policy i frågan om skolavslutningar i kyrkan. Däremot har det varit en motion uppe i kommunfullmäktige berättar hon. Motionen kom från Vänsterpartiet 2003. Krantz berättar att Barn- och utbildningsnämnden svarade på motionen med att de ansåg att det var upp till varje enskild skola och rektor att besluta om de ville ha avslutning i kyrkan eller inte. Krantz menar att det finns de skolor som i alla år haft avslutning i kyrkan, då framförallt små skolor på landet. Det hade känts väldigt fel för de skolorna att inte få lov att ha kvar en tradition som fungerat väl i många år. Och samtidigt, betonar hon, finns det de skolor som inte får plats i kyrkan, eller har någon kyrka att gå till. De har avslutning på annat sätt och har valt det. Hon anser att det är just så det ska vara. Det är inte vi politiker som ska bestämma hur skolorna ska ha sina avslutningar utan det ska de göra själva.

Krantz berättar att skolorna runt om i kommunen har avslutning på väldigt olika vis. Skola som skola skapar gemenskap på sitt egna vis. Hon berättar också att en del skolor i kommunen med mångkulturella elever avslutar i kyrkan och att detta fungerar alldeles utmärkt för dem. Medan en annan skola i kommunen även den med många elever med invandrabakgrund avslutar i aulan eftersom de har långt till kyrkan och ej heller skulle ha fått plats i den kyrka som är närmast. Krantz avslutar intervjun med att ytterligare en gång betona att det är en fin tradition att ha skolavslutning i kyrkan som vi ska bevara så gott det går. Men det är upp till varje skola att skapa den skolavslutning som fungerar bäst för skolan.

4.2 Motion till kommunfullmäktige i Kristianstad

Kommunpolitikern Vukadin lämnade i september 2003 in en motion till kommunfullmäktige i Kristianstad. Motionen hade hon kallat *Kommunens barns rätt till religions, samvetes och politisk frihet*.

Vukadin (v) yrkar i motionen på att ”kommunfullmäktige, i enlighet med FN: s barnkonventions anda, fastställer och säkrar alla kommunens barn rätt till en politiskt och religiöst neutral skolgång och skolavslutning” (Vukadin 2003-09). Vukadin yrkar även på att om en skola vill ha avslutning i kyrkan ska inte någon präst eller annan typ av religiös officiant närvara.

Barn- och utbildningsnämnden svarar på motionen 2003-09-23. Nämnden beslutar att avslå motionen med motiveringen att varje rektor och varje skola bör ha rätten att själva bestämma var och hur de vill ha sina skolavslutningar. Nämnden menar att skolavslutning i kyrkan

fungerar jättebra på vissa skolor medan de skolor där de inte fungerar redan har skolavslutning i annan lokal.

Till motionen har Göransson (fp) lämnat en promemoria (*Skolavslutningen en fest för varje barn och elev*, 030411, se bilaga 3) där han diskuterar skolavslutning i kyrkan. Han menar att skolavslutningarna skall ordnas så att alla elever kan närvara. Han anser att det är oacceptabelt att vissa elever ska ha annan aktivitet för att de inte kan vara i kyrkan. Göransson menar att skolavslutningarnas form idag med avslutning i kyrkan för att det är tradition måste förändras så att de fungerar efter hur världen ser ut idag.

Göransson anser däremot att det är okej att sjunga psalmen *Den blomstertid nu kommer*. Han anser att den hör till den svenska sångskatten och inte är religiös i sig. Han menar att utan religiös inramning kan den och andra psalmer sjungas på en skolavslutning. Till sist betonar han att en skolavslutning ska vara en fest för alla.

4.3 Rektor A

Rektor A är rektor för en F-5 skola som har ca 230 elever. Skolan har få elever med invandrabakgrund. Intervjun ägde rum 060301.

Rektor A börjar med att inleda intervjun med att berätta att skolan har julavslutning i kyrkan medan de har sommaravslutning ute på skolgården. Skolan har ingen samlingslokal utan använder därför kyrkan som den lokal som kan ta alla elever vintertid. Däremot berättar han att kyrkan är för liten för att ha sommaravslutning i då många föräldrar och släktingar gärna kommer på sommaravslutningen. Av den anledningen har de då sommaravslutningen på skolgården så att alla som vill har möjlighet att närvara. Rektor A berättar vidare att prästens roll under julavslutningen är väldigt liten. Rektor A påpekar att prästen är med max fem minuter under avslutningen och då handlar inget om något religiöst. Istället talar prästen till eleverna om vänskap och kamratskap.

På Rektor A: s skola har inte frågan om var avslutningarna ska vara kommit på tal, varken från elever, lärare eller från föräldrar. Han menar att så som situationen är på skolan just nu är det inget problem att ha avslutning i kyrkan. Men han påpekar också att om han jobbade på en annan skola med många elever med annan bakgrund hade han fått tänka över vilka alternativ

det finns. Han påpekar att man måste se till den miljö och de elever man har att jobba med innan man bestämmer var man ska ha avslutning.

Rektor A tycker själv att det inte skulle vara något problem att ändra ställning i frågan om att ha avslutning i kyrkan om inte det fungerade. Det han tycker är viktigt med en avslutning och det som ska lysa igenom är att det ska vara trevligt och att alla ska kunna vara med. Om inte alla kan vara med, menar han, är det ingen gemensam avslutning och inte då heller något gemensamt slut på terminen.

Rektor A har inte något önskemål om att alla skolor skulle göra likadant utan vill att varje enhet ska få bestämma själv hur de vill göra. Han anser att den debatt som har varit i samhället är befogad eftersom det finns vissa skolor som är mycket invandrantäta. Debatten är befogad eftersom en avslutning ska vara för alla och de skolor där inte alla elever kan vara med i kyrkan behöver man leta efter en annan lokal.

4.4 Rektor B

Rektor B är rektor på en F- 5 skola som har ca 200 elever. Av dessa har hälften av eleverna invandrarbakgrund. Intervjun ägde rum 060227.

I denna skola sker avslutningen i kyrkan eftersom det inte finns någon annan samlingsplats, som exempelvis en aula. Rektor B berättar att de inte har någon präst med under sina avslutningar utan lånar kyrkan som lokal. Än så länge, påpekar hon, har alla elever varit med på avslutningarna. Men frågan om var man ska ha avslutning i kyrkan eller inte har varit uppe till diskussion på skolan.

Rektor B berättar att frågan om de ska eller inte ska ha avslutning i kyrkan kom upp till diskussion eftersom några lärare efter att ha lyssnat på debatten i samhället ville diskutera frågan. Man funderade då på att välja att använda en lokal som inte hade någon religiös anknytning. Men eftersom man inte fann någon lämplig lokal valde man att ha kvar kyrkan så länge det fungerade väl. Vilket det gör just nu påpekar hon. Rektor B tror att man tar upp frågan till diskussion igen om skolan får ytterliggare fler elever med invandrarbakgrund eller om någon elev inte kan/får komma till kyrkan. Men just nu betonar hon har ingen varken elever eller föräldrar haft någon synpunkt på kyrkan.

Rektor B anser att det är en fin tradition att ha avslutning i kyrkan och det är något många föräldrar vill att man ska ha. Men rektor B anser också att det är viktigt att man ser till barnen man har på skolan. Man måste fundera på om det fungerar att vara i kyrkan. Hon menar att avslutningen ska vara trevlig för alla. Hon anser inte heller att alla skolor ska göra likadant. Varje skola ska ha friheten att välja själva hur de vill ha avslutning betonar hon. Rektor B menar att även om man är i kyrkan bör det inte finnas några religiösa inslag på en avslutning. Men hon påpekar också att man inte heller ska vara rädd för att ha vissa kristna inslag så som att sjunga *Den blomstertid nu kommer*.

4.5 Rektor C

Rektor C jobbar på en F-5 skola som har ca 265 elever. En tredjedel av eleverna har invandrarbakgrund. Intervjun ägde rum 060331.

Rektor C: s skola har avslutning i en kyrka som ligger två och halv kilometer ifrån skolan. Att kyrkan ligger så pass långt ifrån skolan gör att vi, påpekar han, skulle vilja ha en lokal närmre skolan att ha avslutning i. Men just nu finns inte den möjligheten och då är kyrkan det bästa alternativet. När vi har avslutning är prästen med, men betonar Rektor C, hon har en undanskymd roll. Hon inleder en kort stund där hon ger eleverna några ord på vägen och pratar om etik och moral.

Förutom avståndet till kyrkan anser Rektor C att det är en nackdel att vissa elever inte kommer till avslutningen när den är i kyrkan. Om eleverna inte kommer av religiösa skäl vet han inte eftersom de inte har sagt varför. Men han misstänker att de inte kommer på grund av att avslutningen är i en kyrka. Rektor C anser att kyrkan inte fungerar som lokal när den utestänger vissa elever. Alla ska kunna vara med på en avslutning menar han. Men han ser också skolavslutningarna i kyrkan som en tradition.

Rektor C berättar att frågan om var skolan ska ha sin avslutning har varit uppe till diskussion. Frågan kom upp på skolan när den började debatteras allmänt i samhället. Lärarna på skolan är delade i två läger. Vissa vill ha kvar traditionen med kyrkan medan andra tycker att det är på tiden att man förändrar sig, berättar han. Föräldrarna och eleverna är positiva och vill ha kvar avslutning i kyrkan. Han anser att avslutning i kyrkan inte handlar om något religiöst i sig utan att man använder kyrkan som en lokal. Rektor C menar att det var länge sedan man

hade mycket religiöst med på en avslutning. Under de senaste åren har det enda religiösa varit att sjunga en eller två psalmer och möjligtvis be en bön.

Rektor C anser att den debatt som har varit i samhället under senare år mycket har varit en politisk och ideologisk debatt. Han menar att vissa grupper driver frågan för att förbjuda skolavslutningar i kyrkan. Rektor C anser att det enda argument de har än så länge som håller är att många elever har en annan religion än kristendom. Men många av dessa elever tycker också att det är mysigt i en kyrka.

4.6 Rektor D

Rektor D jobbar på en F-5 skola med ca 200 elever. Majoriteten av eleverna har invandrarbakgrund. Svaren har erhållits via mail 060224.

Rektor D: s skola har avslutning i kyrkan och han anser att alla kan ha avslutning i kyrkan. Han menar att själva kyrkorummet som lokal inte ska betraktas som religion eller inte religion. Han menar att de använder kyrkan enbart för att de inte har någon annan samlingsplats för alla elever att få plats på samtidigt. Men rektor D betonar att han har också förståelse för dem som av någon anledning inte kan vara i kyrkan. Han menar att om det strider mot någons övertygelse/åsikt att vara i kyrkan så kommer han inte att tvinga någon utan respekterar deras sätt att tänka.

Rektor D anser att den debatt som varit i samhället under senare år är en ”storm i ett vattenglas” (Rektor D 060224). Han menar att de flesta skolor inte har någon naturlig, stor samlingshall så om det blir ett förbud mot att ha avslutning i kyrkan får många ha avslutning utomhus. Han undrar hur många som kommer att tycka att det är så roligt vintertid.

Rektor D betonar att den kyrkan de har avslutning i är de hjärtligt välkomna till. Han påpekar att eftersom de är en mångkulturell skola försöker de tona ned det religiösa till ett minimum för att alla ska kunna delta. Att ha avslutning i kyrkan med helt annan karaktär än religiöst budskap har aldrig varit något problem för oss påpekar han.

4.7 Rektor E

Rektor E är rektor på en F-5 skola med ca 150 elever. Majoriteten av eleverna har invandrarbakgrund. Svaren har erhållits via mail 060308.

Rektor E: s skola har avslutning i en annan lokal än kyrka. Hon anser att alla elever ska ha rätt till att delta i en skolavslutning. Den ska vara till för alla, betonar hon, oavsett etisk och/eller religiös bakgrund.

Rektor E berättar att en del elever och föräldrar tycker att det är tråkigt att inte ha avslutning i kyrkan eftersom det har varit en gammal tradition i många år. Hon menar att det är så att det varit tradition eftersom kyrkan och kristendomen varit normgivande för vårt samhälle. Hon betonar att vi nu lever i en annan tid och att man därför bör acceptera att det finns föräldrar med annan etisk bakgrund som accepterar kyrkan som lokal men inte om man utövar någon form av bön, välsignelse eller dylikt. Rektor E menar att detsamma gäller svenska föräldrar som har svårt för att acceptera om en iman predikar för deras barn.

Rektor E vill betona att avslutningen ska vara till för eleverna. I hennes skola är det elevråd och personal som bestämmer hur avslutningarna ska vara. Det brukar vara mycket sång och musik och bara lite tal berättar hon.

5. Vilka är argumenten för och emot skolavslutning i kyrkan?

Flera argument för och emot skolavslutning i kyrkan märks i debatten och bland rektorerna. Dessa argument kan tydliggöras genom att i det följande lyftas fram.

Ett övergripande argument som ofta lyfts fram av dem som förespråkar skolavslutning i kyrkan är *traditionsargumentet*. Sveriges skolor har i många år haft sina skolavslutningar i kyrkan och minnena från avslutningarna har delats mellan generationer. Vi ska vara rädda om traditionen att ha avslutning i kyrkan anser många. I anslutning till denna argumentation lyfter man fram skolavslutningen som ett kulturarv, svenskhet och som högtid.

Ytterligare ett med traditionsargumentet sammanhängande argument är *stämningsargumentet*. Eftersom kyrkan för många är en ovanlig miljö leder det till att det blir en positiv, stämningsfull upplevelse och ett minne för livet att ha sin avslutning där.

Ett annat argument som ofta tas upp för skolavslutning i kyrkan är att kyrkan är en öppen och neutral plats att vara på. Skolavslutningen i kyrkan har inte något med religion att göra. Kyrkan är vid skolavslutningen ingen religiös plats utan för många skolor endast en samlingslokal. En del skolor saknar en samlingslokal som kan ta alla elever och använder därför kyrkan som samlingslokal. Detta argument kan kallas *rumsligt argument*.

De som däremot talar emot avslutning i kyrkan lyfter fram ett *utanförskapsargument*. Att elever blir kvar i skolan för att de av någon anledning inte kan eller får vara i kyrkan leder till att de eleverna ställs utanför en dag som borde vara gemensam högtidsdag för alla. En avslutning där elever inte kommer eller utestängs på grund av att den hålls i kyrkan är helt fel. Utanförskapsargumentet lyfts fram utifrån att vi lever i en annan tid som kännetecknas av pluralism. Idag har skolorna många mångkulturella elever vilket gör att vi inte bör ha avslutning i kyrkan längre anser de som talar emot skolavslutning i kyrkan.

Även bland argumenten emot skolavslutning i kyrkan förs ett *rumsligt argument*. Men här betonas snarare platsens förpliktelser än dess öppenhet. Kyrkan ska och kan inte anses som vilken lokal som helst anser de som talar emot skolavslutning i kyrkan. De menar att kyrkan inte är en neutral plats att ha avslutning på utan är en religiös plats. Ytterligare ett argument

är det *ideologiska argumentet*. Många anser att skolan genom avslutning i kyrkan smygkristnar eleverna vilket de anser är fel. Skolan bör inte vara den som tar med barnen/eleverna till kyrkan det bör de föräldrar göra som vill att sina barn ska gå till kyrkan.

Ännu ett argument emot skolavslutning i kyrkan är *naturargumentet*. Naturen är en vacker, stämningsfull och neutral plats att ha avslutning i anser dessa förespråkare. Är man ute i naturen kan alla elever vara med på avslutningen.

Dessutom kan ett argument som kan liknas vid en kompromiss lyftas fram- ett *funktionellt argument*. Utifrån att skolavslutningen fungerar i kyrkan finns inte några invändningar av principiell art men så fort detta inte längre fungerar får man ändra sig/göra på ett annat sätt. Gemensamt för dem som talar om skolavslutning i kyrkan är att en skolavslutning ska vara gemensam för alla, trevliga och stämningsfulla.

6. Analys och diskussion

När jag började med mitt arbete visste jag att skolan förr ofta låg inne i kyrkan eller i alla fall fanns i kyrkans lokaler. Jag visste att man inte alltför länge sedan (mina föräldrar hade det) hade bön morgon och eftermiddag och psalmsång i skolan. Det jag däremot inte visste utan som jag lärt mig nu är kontakten mellan skolan och kyrkan var så mycket mer än bara detta.

Både Tegborg (Brohed 2005) och Selander (Bexell 2003) tar upp att skolan kom till för att stötta kyrkan i deras arbete med att ge barnen rätt kristendomsundervisning. Selander (1986) berättar att skolan arbetade efter kyrklig sed och tradition. Man följde kyrkoåret och dess högtider. Selander påpekar att detta bestod till långt fram i tiden och finns delvis kvar idag. Enligt min mening arbetar skolan än idag efter kyrkoåret och dess högtider. Vi har till exempel loven efter kyrkans högtider. Och det är inte så länge sedan vi fortfarande på våra avslutningar bad böner. Jag har för mig att vi bad bön i kyrkan på skolavslutningen när jag var liten. Det jag absolut är säker på att jag har gjort under alla mina skolavslutningar är att jag har sjungit psalmer. Förutom att ha sjungit den klassiska *Den blomstertid nu kommer* har jag också sjungit sånger som *I denna ljuva sommartid, Måne och sol* o.s.v. När man hörde *Den Blomstertid nu kommer* på avslutningen visste man att det var sommarlov.

När skolorna blev fler och fler och alla barnen gick till skolan fick den ta över all kristendomsundervisning av barnen. Detta berättar Selander (1986). Detta gjorde att man lade ner husförhören eftersom lärarna nu hade kontroll över barnens kristendomsundervisning. Detta innebar att prästen nu fick en annorlunda roll han fick nu istället besöka skolorna så ofta som möjligt för att inte tappa kontakten med barnen. Idag besöker också prästerna skolorna, kanske inte så ofta men säkert minst en gång per termin. När sedan kyrkan och skolan i slutet av 1800- talet och början av 1900- talet började gå skilda vägar menar Selander att skolan och kyrkan hade olika mål. Skolan skulle inte längre vara förberedande för konfirmationen men jobbade fortfarande med de kristna högtiderna och kyrkoåret. Trots att skolan och kyrkan gick skilda vägar jobbade man fortfarande för att hålla kontakten.

Tegborg berättar bland annat att prästen efter att skolan och kyrkan gått skilda vägar nu kom till skolan för att istället prata om etik och livsfrågor med eleverna. När skolorna bjuder in prästen idag gör de det ofta för att diskutera etik, moral och livsfrågor med eleverna. Prästerna

är ofta väldigt duktiga på detta eftersom de får möta många olika människor och även får utbildning inom de områdena. När jag själv kommer ut som färdig lärare kom jag att ofta bjuda in prästen till min klass för att få vara med på diskussioner om sådant som kamratskap och kärlek bland annat. Eleverna tycker ofta att det är intressant att lyssna på någon utomstående och det kan ofta också vara bra för de att lyssna på någon som har mycket kunskap inom området. En intressant sak att notera är att många av rektorerna har i sina intervjuer påpekat att de har prästen med under skolavslutningarna men han/hon ska helst ha en så undanskymd roll som möjligt. Men i nästa läge en annan gång vill skolorna verkligen att prästen ska komma till skolan för att till exempel prata om etik och moral eller någon kyrklig högtid.

På dagstidningarnas debattsidor skrivs många insändare. Inför varje terminsavslutning handlar många av de om skolavslutning i kyrkan speciellt nu under de senaste åren.

Det finns många argument både för och emot skolavslutning i kyrkan.

Ett ord som ofta återkommer i insändarna och som många har som argument för skolavslutning i kyrkan är tradition. Ingrid i Falun (*Borlänge Tidning* 030417) menar att vardagen blir väldigt slätstruken om man tar bort alla traditioner. Edvardsson (*Svenska Dagbladet* 970610) anser att man stänger en dörr till det svenska kulturarvet om man tar bort traditionen att ha skolavslutning i kyrkan. Det man bör betrakta med tradition är att det för den ena kan vara tradition att vara i kyrkan till skolavslutning medan det för andra kan vara tradition att vara utomhus på skolgården. Jag förstår de som menar att det är tradition att ha skolavslutning i kyrkan för så är det för mig också. Det känns inte som sommar- eller jullov om man inte har haft avslutningen i kyrkan. Men samtidigt funderar jag på att om jag alltid hade haft skolavslutning utomhus hade jag inte då sett det som tradition?

Ett annat argument man ofta har för skolavslutning i kyrkan är att man menar att skolavslutning i kyrkan inte har något med religion att göra. Till exempel Karlsson (*Dagens nyheter* 050615) anser att man ska hålla isär lektionerna i religionskunskap och skolavslutning i kyrkan. Han menar att religionslektionerna är en saklig genomgång av trosåskådningar medan skolavslutning i kyrkan inte har något med religion att göra trots att de hålls i en kristen kyrka. Söderlund (*Borlänge Tidning* 030417) menar i likhet med Karlsson att skolavslutning i kyrkan inte handlar om religion utan att kyrkan är en öppen plats för alla att

mötas på. Lillis (*Borlänge Tidning* 030417) fortsätter på den linjen genom att påpeka att hon inte anser att det brukar förmedlas något kristet budskap under skolavslutningarna.

Värt att notera hos många av insändarna är att de alla verkar veta vad de menar med religion och religiöst. Jag tycker själv att det är svårt att definiera vad som är religion. Dock tycks det för mig ändå som att religionen finns med i bilden när man har skolavslutning i kyrkan. Religionen är inte negativ utan finns med som en stämningshöjande effekt. Att prästen idag inte pratar så mycket av religiös klang är förståeligt eftersom det ute i våra skolor idag finns många elever med invandrarbakgrund men som sagt kyrkan känns trots allt som en plats där religionen finns med.

De som debatterar emot skolavslutning i kyrkan menar ofta just att det är för mycket religion att ha skolavslutning i kyrkan. Många menar att skolavslutning i kyrkan leder till utanförskap hos de elever som av en eller annan anledning inte kan eller vill vara med i kyrkan. Till exempel Brandin (*Dagens Nyheter* 050414) anser att det är fel att låta de elever som inte får vara i kyrkan stanna kvar i skolan. På det viset ser man till att de blir utanför anser hon. Även Fredriksson (*GT/Expressen* 050529) anser att det är fel att låta de elever som inte vill vara i kyrkan vara kvar i klassrummet. Han påpekar att man på så vis splittrar eleverna en dag som bör vara deras gemensamma högtidsdag.

Att skolavslutning skall vara för alla elever borde vara en självklarhet i alla skolor. Däremot tror jag inte att själva skolavslutningen i kyrkan per automatik behöver betyda problem för gemenskapen. Istället borde det handla om att alla tillsammans finna en lösning på hur man kan göra dagen gemensam även om den är i en kyrka. Genom att prata med föräldrar, elever och lärare kan man säkert komma fram till en lösning för en lösning finns det i princip alltid.

Ett annat argument man ofta finner insändarna är att många anser att skolorna ska ha avslutningar ute i naturen eller i skolan. Många förespråkar naturen som en fin och vacker lokal att ha avslutning i. Detta gör bland annat Bergman (*Göteborgs-Posten* 050617) hon anser att det fungerar alldeles utmärkt att ha skolavslutning ute i naturen. Hon menar att en verkligen positiv sak med avslutning ute är att alla kan vara med. Jag tycker också att det hade varit kul och mysigt att ha avslutning utomhus men tror nog att det på vintern kan vara lite väl kallt och med tanke på det svenska sommarvädret så tror jag inte på sommaravslutning ute heller. Ett förbud mot avslutning i kyrkan och det svenska vinter- och sommarvädret leder

till att många skolor utan annan samlingslokal än kyrkan tvingas att ha avslutning ute oavsett väder. Undrar hur kul det är vid till exempel regn eller snöstorm?

Karlsson (*Dagens nyheter* 050615) anser att skolavslutning i kyrkan är en positiv upplevelse eftersom det är en ovan miljö och att avslutningarna är stämmningsfulla. Ett bidrag till stämningen anser han också är att man sjunger *Den blomstertid nu kommer*. Under intervjuerna framkom det att skolorna sjunger *Den blomster tid nu kommer* och även andra psalmer. Det som är intressant att notera är att några till exempel Rektor B anser att *Den blomstertid nu kommer* är ett kristet inslag som man inte ska vara rädd för att ha med medan Göransson (*Skolavslutningen en fest för varje barn och elev*, 030411, se bilaga 3) anser att den psalmen tillhör den svenska sångskatten och inte bör anses som en kristen sång. Faktum är i alla fall att *Den blomstertid nu kommer* lever kvar på skolavslutningarna och kommer nog att så göra även om skolorna inte har avslutning i kyrkan i framtiden.

Ann-Louise Krantz (060223) menar att vi ska vara rädda om våra traditioner men samtidigt respektera de som har en annan tro. Men hon menar att man kan visa respekt på olika vis. Ett är bland annat att tillsammans diskutera sig fram till en lösning om var man ska ha skolavslutning. Krantz påpekar att det finns de skolor som inte har någon samlingslokal att vara i utan har kyrkan som det enda alternativet att ha avslutning i. Krantz menar att om politiker förbjuder skolavslutning i kyrkan skulle många småskolor på landet få det svårt. De har ofta i alla år haft avslutning i kyrkan och det fungerar väl för dem. Krantz anser att det bästa är när skolorna själva får bestämma hur de vill ha sin avslutning. De som vill få vara i kyrkan de andra har avslutning på något annat vis. Jag anser att Krantz har tänkt rätt i frågan om att det inte är något politikerna ska bestämma om man ska eller inte ska ha avslutning i kyrkan. Det måste varje enskild skola få bestämma.

Av de fem rektorer jag har intervjuat har fyra avslutningar i kyrkan. Den femte (Rektor E 060308) har avslutning i annan lokal eftersom de har så många elever med invandrarbakgrund att det inte fungerar att vara i kyrkan. Rektor B (060227) är den enda av de fyra som har avslutning i kyrkan som inte har någon präst med under avslutningen. De hyr kyrkan som en lokal. Under arbetets gång har jag funderat på om man kan säga att kyrkan är en lokal som vilken lokal som helst. Rektor B känner det som att kyrkan är en lokal som vilken som helst medan Fransson (*Göteborgs-Posten* 051214) menar att man inte kan hyra kyrkan och använda den som vilken lokal som helst. Som jag nämnt en gång innan är kyrkan för mig en religiös

plats men som inte behöver vara negativt för en skolavslutning utan kan istället ge skolavslutningarnas dess charm.

När man läser insändarna från dem som är emot skolavslutning i kyrkan pratar de ofta om att det är för mycket religiösa inslag på skolavslutningarna. Den bild jag har fått av de intervjuer jag gjort är att man har mycket lite religiösa inslag med på skolavslutningarna. De som har en präst med på avslutningarna säger att denna inte pratar om något religiöst utan mer talar som en medmänniska till eleverna. Endast en av de jag intervjuade, Rektor C (060331), har haft elever som inte kommit till avslutningen på grund av att den varit i kyrkan. Alla andra säger att de inte än har haft någon elev som inte kommit utan att det fungerar väl att vara i kyrkan just nu. Alla som jag intervjuade menade att man är tvungen att se till eleverna som går på skolan och göra en skolavslutning som alla kan vara med på. Just det att alla ska kunna vara med är väldigt viktigt för de alla. De säger alla att om deras situation skulle ändras och det inte skulle fungera att vara i kyrkan skulle de försöka att lösa det med en annan lokal så att alla elever ska kunna vara med.

För mig är det också viktigt att alla elever ska kunna vara med på skolavslutningarna. Samtidigt håller jag med om att så länge det fungerar att vara i kyrkan så tycker jag att man ska behålla den traditionen och vara där. När det inte fungerar får man som alla de jag intervjuade också påpeka ändra inställning och göra det till det bästa.

6.1 Sammanfattning

Att lyfta fram argument för och emot skolavslutning i kyrkan har varit min huvuduppgift med detta arbete. Med hjälp av policydokument, rektorer, praxis och debattsidor lyfts argumenten fram och diskuteras. Det finns många argument både för och emot och många av de bottenar i den starka kontakten mellan skolan och kyrkan som har funnits. Ifrån första början skapades folkskolan för att vara som stöd för kyrkan i deras arbete med att ge barnen kristendomsundervisning. Detta gjorde att skolan och kyrkan hade nära kontakt och stort samarbete med varandra berättar Selander (1986). Skolan låg nära kyrkan och ofta fanns den i kyrkans lokaler. Selander berättar också att man i skolan varje dag hade bön och sjöng psalmer. Idag har kontakten mellan skolan och kyrkan ändrats från att vara nära knutet till varandra till att handla om att prästen gör besök i skolan och stöttar läraren i olika sammanhang, menar Selander. Trots de ändrade förhållandena anser Selander att skolan och kyrkan fortfarande har stark kontakt med varandra.

Genom att läsa dagstidningarnas insändare undersöktes vilka argument som finns för och emot skolavslutning i kyrkan hos människor runt om i Sverige. De som talar för skolavslutning pratar mycket om att det är tradition, trevligt och högtidligt att vara i kyrkan. Edvardson (*Svenska Dagbladet* 1997-06-10) menar att de barn som inte får uppleva skolavslutning i kyrkan missar en bit av den svenska kulturen.

De som talar emot skolavslutning i kyrkan menar att man utestänger en del elever från en dag som ska vara en gemensam högtidsdag om man har avslutning i kyrkan. De anser att det är fel att låta några elever stanna kvar i skolan och då få känna sig utanför eftersom de inte får eller vill vara i kyrkan.

Skolverket (060417) anser att en skolavslutning skall utformas så att alla elever kan delta. De menar att ingen elev får utestängas och skolavslutningen får inte innehålla religiösa inslag. De politiska tankarna om skolavslutning i kyrkan är delade. Stenmark och Carlsson (2005) anser att det är okej att vara i kyrkan och att det är en fin tradition vi bör behålla. Medan Rönngren (*Västerbottens-Kuriren* 040430) anser att skolavslutningar inte bör hållas i kyrkan utan på neutral plats. Kristianstad kommun som genom Ann-Louise Krantz (060223) ger sin åsikt i frågan menar att varje skola själv får bestämma hur och var de vill ha sin avslutning. För att få en bild av hur det ser ut i verkligheten har fem rektorer intervjuats. Fyra av dessa rektorer berättar att de har avslutning i kyrkan och att det fungerar mycket bra. Den femte rektorn har avslutning i annan lokal eftersom de på skolan har många elever med mångkulturell bakgrund vilket gör att det inte fungerar att ha avslutning i kyrkan.

Av undersökningen framkommer att om de så talar för, emot, är politiker eller rektorer så är det som är allra viktigast med en skolavslutning är att den ska vara för alla och att den ska vara trevlig och högtidlig. Av undersökningen framkommer också att det är viktigt att varje skola själv får bestämma hur de ska ha sin skolavslutning det är inget som skall bestämmas av politiker.

7. Avslutning

För inte alltför länge sedan räknades skolan och kyrkan som ett. Då diskuterade man inte kyrkans roll i skolan utan såg den som en självklarhet. När sedan skolan och kyrkan i början av 1900- talet gick skilda vägar ändrades deras förhållande. Prästen kom nu till skolan mer sällan och när han kom/kommer är det ofta inte för att prata om kristendom utan för att diskutera etik och moral. Skolan förändras och kyrkan förändras och religionerna i vårt land är idag många vilket gör att vi måste ändra våra vanor. Men en tradition som att ha avslutning i kyrkan är något jag känner att vi ska jobba för att ha kvar. Detta kan vi göra genom att diskutera, samtala och gemensamt komma fram till hur vi ska ha avslutning i kyrkan. Skolorna måste våga samtala med de elever som inte får eller vill vara i kyrkan och fråga om hur man kan göra för att de ska gå dit. För jag kan inte tänka mig en annan högtidligare eller mysigare plats att ha skolavslutning på. Om vi alla hjälps åt och samarbetar tillsammans kan vi behålla den trevliga tradition med skolavslutning i kyrkan som vi haft i många år.

7.1 Förslag till vidare forskning

Under detta arbetes gång har ett par nya frågor dykt upp som jag tyvärr inte har kunnat väva in i denna undersökning. Bland annat skulle det vara intressant att undersöka vad de olika religionerna anser om skolavslutning i kyrkan. Och vilken åsikt har egentligen eleverna? Är det deras åsikt eller deras föräldrars? Det hade också varit intressant att se om åsikterna om skolavslutning i kyrkan skiljer sig emellan kvinnor och män.

8. Källförteckning

Artiklar:

Andersson G (030417) *Bra att någon äntligen reagerar!*, Borlänge Tidning
Bergman Å (050617); *Skolavslutning bättre utan kyrkan*, Göteborgs-Posten
Brandin T (050414); *Det borde finnas alternativ till kyrkan*, Dagens Nyheter
Edvardson C (1997-06-10); *Skola stänger dörrar för svenskt kulturarv*, Svenska Dagbladet
Fransson G (051214); *Alla barn vill inte ha skolavslutning i kyrkan*, Göteborgs-Posten
Fredriksson J (050529); *Låt eleverna slippa smygkristningen*, GT/Expressen
Ingrid i Falun (030417); *Allt blir slätstruket utan traditioner*, Borlänge Tidning
Karlsson B (050615); *Stämmingsfull avslutning*, Dagens Nyheter
Lillis (030417); *Jag tänker inte förbjuda min son*, Borlänge Tidning
Rönngren M (040430); *Skolaktiviteter i kyrkor stänger ute vissa elever*, Västerbottens-
Kuriren
Söderlund L (030417); *Avslutning i kyrkan minskar förtryck*, Borlänge Tidning

Litteratur:

Bergström G & Boréus K (2005); *Textens mening och makt. Metodbok i samhällsvetenskaplig text- och diskursanalys*, Lund: Studentlitteratur.
Bexell O (2003); *Sveriges kyrkohistoria 7*, Trelleborg: Berlings Skogs.
Brohed I (2005); *Sveriges kyrkohistoria 8*, Malmö: Elanders Berlings AB.
Denscombe M (2000); *Forskningshandboken*, Lund: Studentlitteratur.
Kvale S (1997); *Den kvalitativa forskningsintervjun*, Lund: Studentlitteratur.
Kyrkoordning - med angränsande lagstiftning för Svenska kyrkan (1999), Angered: Elanders Graphic Systems.
Reimers E (1995); *Dopet som kult och kultur*, Stockholm: Verbum förlag.
Selander S-Å (1986); *Livslångt lärande i den svenska kyrkoförsamlingen*, Uppsala: Jala Bok & Musik AB.

Internet:

Skolverket (060417); *Skolavslutning - Skolverkets bedömning*
<http://www.skolverket.se/sb/d/467/a/2321;jsessionid=AD0EF94F42E00EA20FF3C6958BC65F00>
Stenmark R & Carlsson B (050601); *Skolavslutning*

<http://www.riksdagen.se/webbnav/index.aspx?nid=410&typ=mot&rm=2005/06&bet=Ub393>

Intervjuer:

Krantz A (060223)

Rektor C (060331)

Rektor E (060308)

Rektor A (060301)

Rektor D (060224)

Rektor B (060227)

Styrdokument:

Skolverket (2000); *Läroplanen för grundskolan (Lpo 94)*, Västerås: Graphium Västra Aros

Övrigt:

Göransson B (030411); *Skolavslutningen en fest för varje barn och elev*, se bilaga 3

Vukadin R (030901); *Kommunens barns rätt till religions, samvetes och politisk frihet*, se bilaga 3

Skolavslutning i kyrkan

1. Har din skola avslutning i kyrkan eller i en annan lokal?

I kyrkan.

2. Det har varit mycket debatt de senaste åren om skolor ska få ha skolavslutning i kyrkan eller inte. Argumenten man för är att man inte ska ha skolavslutning i kyrkan eftersom en del elever då inte kan närvara och för att skolan ska vara religionsfri.

Vad är din åsikt om skolavslutning i kyrkan?

Min åsikt är att alla kan ha avslutning i kyrkan. Själva kyrkorummet som lokal ska inte betraktas som religion eller inte religion. Vi använder kyrkorummet enbart för att vi inte äger någon samlingsplats för alla våra elever samtidigt.

3. Vad är din bild av lärarnas, elevernas och föräldrarnas tankar/åsikter om skolavslutning i kyrkan?

Jag har förståelse för om någon har betänkligheter mot att vistas i kyrka om det strider mot deras övertygelse/åsikt och kommer aldrig att tvinga någon att delta i avslutningar där.

4. Har rektorerna inom ditt skolområde samma åsikt om skolavslutning i kyrkan? Har ni avslutning på ungefär samma vis eller är det mycket olika?

Jag tror mig veta att rektorerna har samma åsikt som jag i denna fråga. Vi har fyra skolor i vårt skolområde och säkert vet jag att tre har sina avslutningar i kyrka.

5. Vad är din bild om den debatt om skolavslutning i kyrkan som har varit i samhället på senare år? Bland annat har det varit konflikt mellan kyrkan och skolor för att eleverna inte får sjunga de sånger de vill i kyrkan. Vad anser du om att eleverna inte ska få framföra låtar som t.ex. Gyllene tiders "Sommartider" i kyrkan?

Jag tycker, ärligt talat, att denna debatt är en "storm i ett vattenglas". De flesta skolor har ingen naturlig, stor samlingshall så om det leder till ett förbud så får vi väl hålla avslutningarna utomhus. Hur kul är det på t.ex. julavslutningen?

I vår kyrka, som vi använder och dessutom är välkomna till, finns mycket förstående präster så vi har inga problem med att framföra Gyllene tiders "Sommartider" om vi nu skulle välja det. Eftersom vi är en mångkulturell skola så jobbar vi faktiskt på att tona ner det religiösa budskapet till ett minimum för att alla ska kunna delta. Detta är alltså inget problem för oss och vi har i många år haft avslutningar av helt annan karaktär än med huvudsakligen religiöst budskap.

Tack för hjälpen!

Skolavslutning i kyrkan

6. Har din skola avslutning i kyrkan eller i en annan lokal? Om ni har skolavslutning i kyrkan, vilken roll har prästen under avslutningen?

Vi har skolavslutning i annan lokal.

7. Det har varit mycket debatt de senaste åren om skolor ska få ha skolavslutning i kyrkan eller inte. Argumenten man för är att man inte ska ha skolavslutning i kyrkan eftersom en del elever då inte kan närvara och för att skolan ska vara religionsfri. Vad är din åsikt om skolavslutning i kyrkan?

Alla barn/elever ska ha rätt att delta i en skolavslutning, den är ju till för dem oavsett etisk och/eller religiös bakgrund!

8. Vad är din bild av lärarnas, elevernas och föräldrarnas tankar/åsikter om skolavslutning i kyrkan?

En del tycker det är tråkigt att inte avsluta i kyrka, eftersom det varit en gammal tradition i vårt land, då kyrkan och kristendomen varit normgivare för vårt samhälle. Nu lever vi i en annan tid. Föräldrar med annan etisk bakgrund accepterar kyrkan som lokal, men inte kyrkans företrädare om de utövar någon form av bön, välsignelse eller dylikt. Detsamma gäller ”svenska” föräldrar som har svårt att acceptera om imamen gör liknande.

9. Har rektorerna inom ditt skolområde samma åsikt om skolavslutning i kyrkan? Har ni avslutning på ungefär samma vis eller är det mycket olika?

Jag har kollegor som har avslutning i kyrkan liksom jag har kollegor som inte har det.

10. Vad är din bild om den debatt om skolavslutning i kyrkan som har varit i samhället på senare år? Bland annat har det varit konflikt mellan kyrkan och skolor för att eleverna inte får sjunga de sånger de vill i kyrkan. Vad anser du om att eleverna inte ska få framföra låtar som t.ex. Gyllene tiders ”Sommartider” i kyrkan?

Som jag sagt: avslutningen är till för eleverna! Elevråd och personal beslutar gemensamt hur programmet ska se ut, det är mycket sång och musik och bara lite tal.

Tack för hjälpen!

Bilaga 2

Hej !

Jag har läst och tycker det stämmer bra. jag tycker att du ska ta bort ex.på skolornas namn.
jag ändrade att jag varit rektor på en skola.

LYCKA TILL MED DIN UTBILDNING !

MVH

ANNE Krantz

Hej Belinda

Du har uppfattat mig helt rätt.

MVH

■■■■ (Rektor A)

Frågor om skolavslutning i kyrkan

11. Har din skola avslutning i kyrkan eller i en annan lokal? Om ni har skolavslutning i kyrkan, vilken roll har prästen under avslutningen?
12. Det har varit mycket debatt de senaste åren om skolor ska få ha skolavslutning i kyrkan eller inte. Argumenten man för är att man inte ska ha skolavslutning i kyrkan eftersom en del elever då inte kan närvara och för att skolan ska vara religionsfri. Vad är din åsikt om skolavslutning i kyrkan?
13. Vad är din bild av lärarnas, elevernas och föräldrarnas tankar/åsikter om skolavslutning i kyrkan?
14. Har rektorerna inom ditt skolområde samma åsikt om skolavslutning i kyrkan? Har ni avslutning på ungefär samma vis eller är det mycket olika?
15. Vad är din bild om den debatt om skolavslutning i kyrkan som har varit i samhället på senare år? Bland annat har det varit konflikt mellan kyrkan och skolor för att eleverna inte får sjunga de sånger de vill i kyrkan. Vad anser du om att eleverna inte ska få framföra låtar som t.ex. Gyllene tiders ”Sommartider” i kyrkan?

Motion 2005/06:Ub393

Skolavslutningar

av **Rigmor Stenmark och Birgitta Carlsson (c)**

Förslag till riksdagsbeslut

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om skolavslutningar.

Motivering

Religiösa inslag ska stoppas på skolavslutningar enligt Skolverket som även uttalar att man ställer sig tveksam till att sjunga psalmer.

Det är en svensk tradition i många av landets skolor att man har skolavslutning i en kyrka i den församling som skolan finns belägen i. Det är ett naturligt inslag för många, och att skolbarnen tillsammans med lärare och föräldrar även sjunger psalmer är ett naturligt inslag i avslutningen. Det har man gjort i hundratals år och det borde absolut inte förbjudas. Det känns mycket märkligt att vi som bor i ett kristet land ska förmena skolbarnen en värdig skolavslutning med psalmsång.

De flesta av oss har lärt oss många psalmer utantill. Inte minst så kan vi tillsammans sjunga "Den blomstertid nu kommer" med text av den kända psalmförfattaren JO Wallin. Den skulle även passa att sjunga när riksdagen avslutar sitt verksamhetsår och tar sommaruppehåll.

Mycket av vårt arv och sätt att vara i Sverige härstammar från en kulturkristen bakgrund. Många av oss som lever och bor i Sverige är idag bekännande kristna. Vi lever i vårt land tillsammans med människor från andra religioner. Det berikar vårt land men det får inte innebära att Sverige tar avstånd från den kristna religionen och de seder och bruk som den för med sig. Vi lever tillsammans sida vid sida och många barn från andra kulturer och religioner bör också få lära känna vårt kristna arv. Därför bör det även i framtiden vara öppet att hålla skolavslutningar i den svenska kyrkan med medverkan från präst och med att man sjunger psalmer. Detta bör ges regeringen tillkänna.

